

ANGAŽOVANOST DECE U SPORTU NA TERITORIJI BEOGRADA

Milena Živković¹, Miloš Marković¹, Miljana Stamenković²

¹Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja – Univerzitet u Beogradu, Blagoja Parovića 156, Beograd, 11000, Srbija, ²Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja – Univerzitet u Nišu, Černojevića 10a, Niš, 18000, Srbija

Sažetak

Sport je antropološka konstanta detinjstva i mladosti, ali i kao takav nedovoljno prisutan vid fizičke aktivnosti u skladu sa savremenim uslovima života i potrebama omladine. Predmet ovog rada je angažovanost dece u sportu na teritoriji grada Beograda. Cilj rada je utvrđivanje mogućih razlika u sportskoj angažovanosti između dečaka i devojčica. Neeksperimentalno istraživanje anketnog tipa sprovedeno je na uzorku od 1279 ispitanika oba pola (ženskog = 640; muškog = 639), uzrasta od 10 do 15 godina. Za potrebe ovog istraživanja primenjen je nestandardizovani anketni upitnik, otvorenog tipa. Izračunavanje statističke značajnosti razlika između grupa izvršeno je pomoću Hi-kvadrat testa (χ^2) nezavisnosti, pri zaključivanju na nivou značajnosti 0.01. Na osnovu dobijenih rezultata utvrđena je statistički značajna razlika, pa se može zaključiti da je angažovanost dece u sportu različita na teritoriji grada Beograda u odnosu na pol.

Cljučne reči: sport, trening, fizička aktivnost.

UVOD

Sport predstavlja jednu od reči iz kompleksa tri interesovanja koje izdvaja Pantić (1980): sportsko-rekreativno, interesovanje za putovanja i interesovanje za humor, i naziva „antropološkom konstantom mladosti“, jer dominiraju interesovanjima mladih. Sport predstavlja slobodnu ljudsku aktivnost koja se ispoljava u vidu takmičenja. U samom poreklu reči sport (lat. disportare) izvorno značenje predstavlja sport kao zabavu, igru, provod i fizičko vežbanje. Sport i igra su nužnosti, odnosno neophodnosti koje prate čoveka od ranog detinjstva, predstavljajući jedan vid vaspitno – socijalne aktivnosti.

Sport je za decu i mlade šansa da uče; prostor u kome se vežba za život, on je svoj veliki značaj zaslužio na osnovu brojnih pozitivnih karakteristika kojima utiče na mlade naraštaje, a među njima se mogu izdvojiti fizička, socijalna i lična dobrobit (Bačanovac, Petrović i Manojlović 2009). Fizička dobrobit se ogleda u poboljšanju motoričkih sposobnosti, opšteg zdravlja i formiranju kretnih navika. Socijalna dobrobit za glavnu karakteristiku ima razvoj komunikacije i unapređenje međuljudskih odnosa, stvaranje prijateljstava i razvijanje sportskog ponašanja. Lična dobrobit se ogleda u uživanju i zabavi kroz sportske aktivnosti, razvoju moralnih vrlina i smanjenju mogućnosti za formiranje nezdravih navika.

Međutim, savremeni uslovi života i propratni faktori, od kojih se hipokinezija izdvaja kao poseban negativni faktor sa velikim posledicama, nisu zaobišli ni omladinu kao jednu populacionu grupu, kako u svetu tako i kod nas. O zastupljenosti sporta među mlade u slobodnom vremenu na našim prostorima govori veći broj naučno istraživačkih radova, koji svedoče da prisustvo fizičkih aktivnosti nije na zadovoljavajućem nivou (Zotović, Petrović 2010; Mitić i sar. 2010; Nedeljković, 2010). Veliki broj studija ukazuje da nivo fizičke

aktivnosti opada sa uzrastom učenika, a opadanje je naročito izraženo kod adolescenata (Sallis, Prochaska, & Teylor, 2000; Caspersen, Pereira, & Curran, 2000; Trost et al., 2002). Istraživanja takođe ukazuju na viši nivo fizičke aktivnosti kod dečaka u poređenju sa devojkicama (Caspersen et al., 2000; Telama, Yang, 2000; Riddoch et al., 2004). Rezultati o procenivanju fizičke aktivnosti učenika u našoj zemlji ukazuju da su takođe dečaci fizički aktivniji u odnosu na devojčice (Radisavljević, 2009).

Širok je krug različitih uticaja koji mogu pobuditi interesovanje za sport i želju za angažovanje dece u njemu. Podaci istraživanja sprovedenog 2007. godine, koje je obuhvatilo ispitanike uzrasta od 12 do 18 godina pokazali su da se 58,3% mladih sportista samovoljno opredelili za bavljenje sportom, da su u sport ušli pod primarnim uticajem roditelja navelo je 22.3%, pod uticajem uticajem vršnjaka 7.0%, sportskog idola 6,1%, i 3.6% pod uticajem nastavnika fizičkog vaspitanja (Bačanac, Radović i Vesković 2007). Motivi i glavni pokretači za bavljenje nekom fizičkom aktivnošću u okviru kluba ili ne, deca i omladina pronalaze u druženju, zabavi, putovanjima, pozitivnom uticaju na izgled i zdravlje, a sve to i mnogo više im omogućava i pruža sport.

Predmet ovog istraživanja je angažovanost dece u sportu na teritoriji grada Beograda. Angažovanost u sportu praćenena je između oba pola, upoređivanjem trenutno aktivno uključenih učenika i učenica u sportske aktivnosti. Cilj rada ogleda se u utvrđivanju mogućih razlika u sportskoj angažovanosti između dečaka i devojčica.

MATERIJAL I METODE

Istraživanje je sprovedeno sa učenicima osnovnih škola na teritoriji grada Beograda. Uzorak je izvučen iz pet osnovnih škola (OŠ „1300 kaplara“, OŠ Desanka Maksimović, OŠ „Sveti Sava - Vračar“, OŠ „Vladimir Rolović“, OŠ „Živojin Perić“) metodom slučajnog izbora. Ispitanici su bili uzrasta od 10 do 15 godina ($M=12.49$). Pre početka časa fizičkog vaspitanja realizovano je anonimno anketiranje. Neeksperimentalno anketno istraživanje sprovedeno je na uzorku od ukupno 1279 učenika i učenica. Subuzorak učenika činilo je 639 dečaka, dok je subuzorak učenica činilo 640 devojčica.

Za potrebe ovog istraživanja primenjen je nestandardizovani anketni upitnik otvorenog tipa, gde se od ispitanika zahtevalo da dopišu odgovor. Pitanja su sačinjena od četiri parametra na osnovu kojih se određuje angažovanost dece u sportu. Na osnovu treniranja neke sportske aktivnosti, određivanja vrste sportske aktivnosti, dužine trajanja i nedeljnog angažovanja u njima, određena je angažovanost ispitanika. Angažovanost dece u sportu je praćena u odnosu na pol ispitanika.

Za statističku obradu upotrebljeni su neparametarski testovi za ispitivanje značajnosti razlike Hi-kvadrat test (χ^2), te je za utvrđivanje razlika između grupa dečaka i devojčica primenjen je Hi-kvadrat test (χ^2) nezavisnosti. Za nivo značajnosti odabran je nivo $p < 0.05$. Rezultati su obrađeni uz pomoć statističkog programa SPSS (Verzija 18.0).

REZULTATI

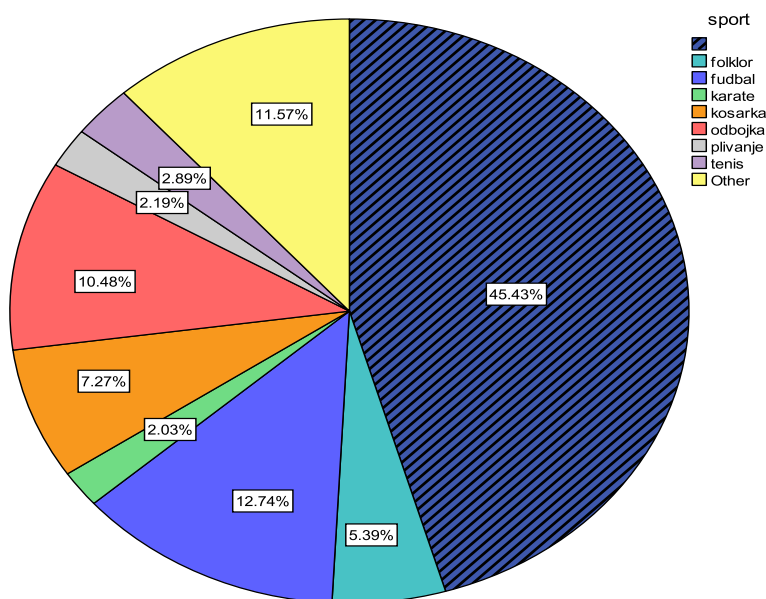
Na tabeli 1. dat je prikaz rezultata četiri parametra kojima je praćena angažovanost dece u sportu u odnosu na pol. Kod sva četiri pitanja dobijena je statistički značajana razlika na nivou $p < .05$. Iz priloženih podataka može se uočiti da 62.8% dečaka se aktivno bavi nekim sportom, dok je taj procenat kod devojčica 46.7%. Najzastupljeniji sport kod dečaka je fudbal 23.3%, na drugom mestu košarka 13.8%, dok je kod devojčica na prvom mestu odbojka 17.2%, a drugom folklor 8.6%. Na osnovu dobijenih podataka može se uvideti da 52.8% devojčica trenira manje od 2 godine, dok 35.2% dečaka trenira duže od 4 godine. Najveći procenat ispitanika oba pola trenira manje od tri puta nedeljno. Uviđa se znatno veći broj

treninga u toku nedelje (preko 5 puta) kod dečaka 25.2%, u odnosu na devojčice gde je 11.7%.

Tabela 1. Angažovanost dece u sportu u odnosu na pol

Pitanje	Odgovor	m		ž		m vs ž	
		Frq (%)	Frq (%)	Frq (%)	Frq (%)	χ^2	Sig.
1. Treniram	Da	401 (62.8)	299 (46.7)	33.185			.000*
	Ne	238 (37.2)	341 (53.3)				
2. Sport (trenira)	Fudbal	149 (23.3)	14 (2.2)	362.057			.000*
	Odbojka	24 (3.8)	110 (17.2)				
	Kosarka	88 (13.8)	5 (0.3)				
	Folklor	14 (2.2)	55 (8.6)				
	Tenis	18 (2.8)	19 (3.0)				
	Plivanje	15 (2.3)	13 (2.0)				
	Karate	18 (2.8)	8 (1.3)				
	Ostalo	73 (11.42)	70 (11.41)				
3. Godine treniranja	< 2	140 (34.9)	158 (52.8)	22.983			.000*
	2 – 4	120 (29.9)	70 (23.4)				
	4+	141 (35.2)	71 (23.7)				
4. Koliko puta nedeljno	< 3	206 (51.4)	222 (74.2)	38.464			.000*
	4	94 (23.4)	42 (14.0)				
	5+	101 (25.2)	35 (11.7)				

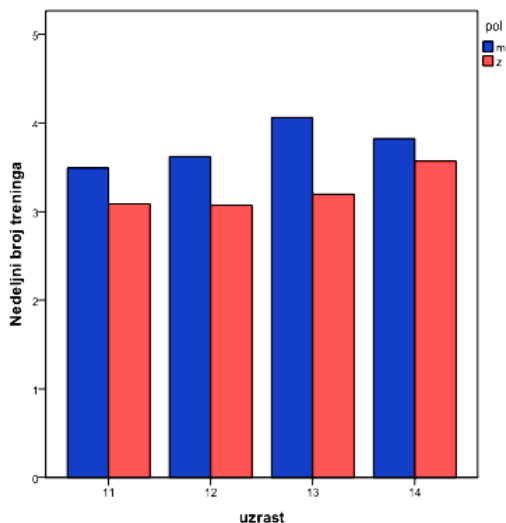
Legenda: Frq. - frekvencije (broj subjekta); χ^2 - Hi-kvadrat test ; Sig - nivo značajnost ; * - $p < .01$; m- dečaci, ž-devojčice.

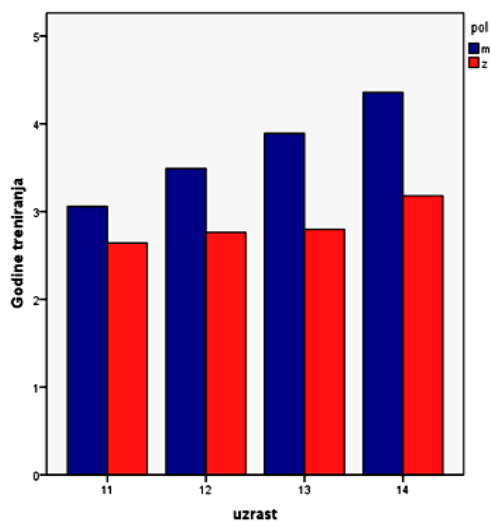
Slika 1. Prikaz procentualnog odnosa zastupljenosti sportova za ispitanike oba pola.

Na osnovu dobijenih rezultata može se konstatovati da postoji razlika između polova u angažovanosti u sportu, gde se veći broj dečaka bavi sportom, trenira duži niz godina i više puta nedeljno za razliku od devojčica.

Na slici 1. dat je prikaz procentualnog odnosa zastupljenosti sportova za ispitanike oba pola. Može se uočiti da 45.43% ispitanika se ne bavi sportom, dok je više od polovine angažovano u sportu (54.57%). Najzastupljeniji sportovi su fudbal (12.74%), odbojka (10.48%), košarka (7.27%), folklor (5.39%), tenis (2.89%), plivanje (2.19%) i karate (2.03%). Ostali sportovi iznose 11.57% u koje spadaju raznovrsni oblici plesa, ostali borilački sportovi, rukomet, sportska gimnastika, atletika, vaterpolo, umetničko klizanje, veslanje itd.

Grafikon 1. Nedeljni broj treninga u odnosu na uzrast ispitanika i pol

Grafikon 2. Godine treniranja u odnosu na uzrast ispitanika i pol

Kod svih posmatranih uzrasta (od 11 do 14 godina) u ovom istraživanju dečaci su angažovaniji u sportu od devojčica, i po broju nedeljnih treninga i po godinama treniranja, što se može uočiti na grafikonu 1 i grafikonu 2. Dečaci uzrasta 13 godina treniraju najveći broj puta nedeljno u odnosu na preostali uzrast i devojčice, i to u proseku 4 puta nedeljno. Devojčice uzrasta od 11 do 14 godina u proseku treniraju 3 puta nedeljno.

Najduži niz godina, treniraju ispitanici od 14 godina kod oba pola, što je logično i uslovljeno njihovim uzrastom. Posmatrajući grafik 2. može se uočiti da je velika razlika između pola i godina treniranja nekog sporta, gde dečaci uzrasta 14 godina treniraju preko 4 godine, dok devojčice istog uzrasta 3 godine. Prateći dužinu treniranja i uzrast ispitanika uočava se da devojčice od 11 do 13 godina treniraju na istom nivou oko 2 i po godine, dok je kod dečaka uzrasta od 11 do 13 godina nivo različit i povećava se, krećući se od 3 godine pa do skoro navršениh 4.

DISKUSIJA

Deca i omladina imaju sopstvene razloge za bavljenjem sportom, i obično je u pitanju više motiva koji utiču na njihovo angažovanje u sportu. Istraživanje sprovedeno na mladim sportistima (2007), obuhvatilo je listu od osam motiva za bavljenje sportom. Rezultati su pokazali da su se na prvom mestu izdvojile socijalne potrebe – druženje, prijateljstvo, unutrašnje potrebe za igrom i zabavom, i potreba za očuvanje i unapređenje zdravlja (Bačanac, Radović, Vesković 2007). Međutim, iako su prisutni motivi za bavljenje nekom fizičkom aktivnošću, kada je reč o slobodnom vremenu i njegovom korišćenju postoje raznovrsni podaci, koji obično idu u prilog da je nedovoljan broj stanovništva uključen u fizičke aktivnosti koje ispunjavaju slobodno vreme i to prateći sve uzrastne kategorije. Istraživanje sprovedeno na teritoriji Vojvodine (2010) čiji je uzorak činila omladina, prikazalo je da sport od svih ponuđenih aktivnosti zauzima 35% slobodnog vremena, u odnosu na slušanje muzike (90%), druženje (78,5%) i izlaske (74,5%). Preferirane aktivnosti u slobodnom vremenu što se tiče sporta različite su u odnosu na pol, mladići su pokazali veću zainteresovanost u odnosu na devojke (Zotović, Petrović 2010).

Prateći rezultate ovog rada može se uvideti da se 54.5% bavi sportom / trenira, dok u odnosu na pol ispitanika, angažovanost dečaka u sportu (62.8%) je veća u odnosu na devojčice (46.7%). Posmatrajući i ispitujući zainteresovanost dece i bavljenje sportsko – rekreativnim aktivnostima na teritoriji grada Niša, grupa autora Stamenković, Živković i Pantelić (2013) dobila je rezultate koji ukazuju da takođe ima veći broj dečaka (54,4%) koji se redovno bavi nekom fizičkom aktivnošću u odnosu na devojčica (43,6%). Ovi autori su pratili i trend zainteresovanosti za sportsko – rekreativne aktivnosti gde su takođe dečaci pokazali veće interesovanje, sklonosti i preferencije za zanimanja koja uključuju sport, u odnosu na devojčice. Istraživanje koje je sproveo Mitić i grupa autora (2010) bavilo se angažovanošću građana u sportsko-rekreativnim aktivnostima sa teritorije Republike Srbije, i ono je pokazalo da populacija dece koja pohađa osnovnu školu najviše vežba u okviru sportskih klubova (38.2%), a najmanje je zastupljeno vežbanje kroz samostalne programe vežbanja (14.3%). Kao razlog ili prepreku 14.4% učenika navelo je da nema naviku, dok 10.8% nema vremena za bavljanje sportsko – rekreativnim aktivnostima (Mitić i sar., 2010).

Odabir sporta kod dece uglavnom će zavisiti od njegove trenutne aktuelnosti, vođene sportskim uspesima reprezentacije, njenih osvojenih medalja i titula. Međutim, pored ovog, postoji veliki niz povezanih faktora koji će direktno ili indirektno uticati na odabir sporta i njegovo treniranje. Istraživanje sprovedeno na teritoriji Vojvodine 2011. godine, koje se bavilo problemom "trošenja budžeta" slobodnog vremena pokazalo je da najveći broj anketiranih osnovaca, čak njih 55%, svoje vanškolsko vreme provodi baveći se nekim sportom. Kod dečaka su od ponuđenih aktivnosti izdvojene fudbal, košarka i plivanje, dok su

se devojčice opredelile za džez balet, razne vrste plesova, plivanje i drugo (Nedeljković, 2011). Najpopularniji sportovi u ovom istraživanju kod dečaka su bili na prvom mestu fudbal i košarka, dok je kod devojčica odbojka na prvom, a folklor na drugom mestu. Raznovrsnost sportova u ovom istraživanju na teritoriji Beograda bila je velika, što se do negde može povezati sa širokim mogućnostima koje pruža ovo mesto stanovanja, pa su pojedinci bili angažovani i u nekim nespecifičnim sportskim aktivnostima: hokej, ragbi, kapuera, mačevanje, mma (mixed martial arts), umetničko klizanje, mažoretkinje, sinhrono plivanje, veslanje, streljaštvo, orjentiring. Sve navedene vrste sportova pripadaju kategoriji ostalo (11.57%).

Dužina treniranja u ovom radu određena je godinama i selekcionisana u tri kategorije: treniranje manje od 2 godine, od 2 do 4 godine i duže od 4 godine. Prateći ukupan broj ispitanika koji je angažovan u nekoj vrsti sporta, 42.6% trenira manje od 2 godine, što se može objasniti većem rasponu uzrasta koji je ispitan, s obzirom da obuhvata decu od petog do osmog razreda. U odnosu na pol znatno je veći procenat devojčica (52.8%) koje trenira manje od 2 godine, dok najveći broj dečaka (35.2%) trenira preko četiri godine. Može se konstatovati da je angažovanost dečaka na osnovu dužine treniranja veća u odnosu na devojčice.

Četvrti parametar angažovanosti u sportu bio je nedeljna angažovanost praćena brojem treninga. Kod ovog parametra na osnovu rezultata, izdvojene su tri kategorije: manje od 3 puta nedeljno, 4 puta nedeljno i 5 i više treninga nedeljno. Od ukupnog broja ispitanika koji treniraju neki sport 61.1% trenira 3 ili manje od 3 puta nedeljno, dok u odnosu na pol veći je broj devojčica (74.2%) koje treniraju ≤ 3 puta. Dečaci su pokazali znatno veću angažovanost u odnosu na devojčice i u broju treninga nedeljno, gde 25.5% njih trenira 5 i više puta u toku nedelje, dok je takvih ispitanika ženskog pola svega 11.7%. Angažovanost učenika osnovnih škola u sportsko – rekreativnim aktivnostima koja je praćena 2003. i 2010. godine na teritoriji grada Beograda pokazala je da je preko polovina učenika uključeno u neku vrstu fizičke aktivnosti, redovno - barem 3 puta nedeljno. Međutim, u istom istraživanju uočen je trend porasta neaktivnih učenika oba pola, koji je sa 8.6%, izračunat 2003.godine prerastao 2010. godine u 14.1%. U prvom istraživanju (2003) dobijeni podaci ukazivali su da su dečaci aktivniji od devojčica, dok 2010. godine nije bilo razlika u angažovanosti u sportsko – rekreativnim aktivnostima (Mitić i sar., 2010).

Zabrinjavajući su podaci da 75% američke dece koja su u ranom uzrastu ušla u sport prestaje da se bavi do svoje 15 godine (Smoll, Magill, Ash 1988). Pad interesovanja za sportske aktivnosti uzrokovan je često pojavom drugih interesovanja, nedostatkom zabave, izostanakom uspeha i napredovanja, monotonijom, lošom komunikacijom itd. U zavisnosti od toga koliko su dečija iskustva bila negativna i obeshrabrujuća, neka deca će potpuno izgubiti interesovanje za svaki sport. Interesovanje za sport je najveće kod dece uzrasta od 12 godina, ali je ovaj period u isto vreme kritičan i ostavlja značajne posledice na njihovo samopoštovanje i socijalni razvoj (Baćanac, Radović i Vesković 2007). Posmatrajući uzrast i sportsku angažovanost ispitanika u ovom istraživanju može se konstatovati da su dečaci kod svakog uzrasta bili angažovaniji u sportu više od devojčica. Naročito velika razlika ispoljena je kod godina treniranja, koja sugeriše da dečaci češće u ranijem uzrastu pristupaju nekom klubu i odlučuju se za neku vrstu sporta.

Na osnovu prikazanih rezultata može se konstatovati da je preko polovine dece uključeno u proces sportskog treninga. Na osnovu četiri parametra praćena je angažovanost dece u sportu na teritoriji grada Beograda i utvrđeno je sledeće. Raznovrsnost sportova je itekako prisutna, što se može prepisati širokim mogućnostima koje nudi ovo mesto stanovanja. Kao najpopularniji sport kod dečaka izdvajao se fudbal, dok je kod devojčica najzastupljenija odbojka.

Na osnovu utvrđenih značajnih statističkih razlika može se konstatovati da postoji razlika između pola u angažovanosti u sportu. Dečaci su pokazali veću angažovanost, što

pokazuju podaci da se bave duži niz godina nekom sportskom aktivnošću i učestalije, više puta nedeljno u odnosu na devojčice. Analiza koja je poredila uzrast i pol pokazala je da su ispitanici muškog pola svih uzrasta, od praćenog petog do osmog razreda više angažovani od ispitanika ženskog pola.

Na pitanje da li je prisutan trend opadanja fizičkih aktivnosti, angažovanosti u sportu sa uzrastom, odgovoriće neko od narednih istraživanja.

REFERENCE

- Baćanac Lj, Petrović N, Manojlović N. Priručnik za roditelje mladih sportista. Republički zavod za sport, Beograd, 2009.
- Baćanac Lj, Radović M, Vesković A. Specificities of Motivational Profile of Young Athletes of Serbia. *Serbian Journal of Sports Sciences*. 2007; 1:21-28.
- Živković M, Stamenković M, Pantelić S. Zainteresovanost za sportsko – rekreativne aktivnosti učenika i učenica grada Niša. Treća konferencija “Nauka i zdravlje”, Banja Luka, 2013.
- Zotović M, Petrović J. Isti ili drugačiji – slobodno vreme mladih u Vojvodini i u svetu. *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*. 2010; 130:73-88.
- Mitić D, i sar. Angažovanost u rekreaciji građana Republike Srbije. Ministarstvo omladine i sporta republike Srbije, Beograd, 2010.
- Nedeljković D. Deca, mediji i trošenje budžeta slobodnog vremena. *Medijski dijalozi*. 2010; 4:339-354.
- Pantić D. Priroda interesovanja. Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, Beograd, 1980.
- Radisavljević Janić S. Fizički self-koncept, motoričke sposobnosti i fizičko vežbanje učenika osnovne škole. Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu. 2009.
- Riddoch CJ, Andersen LB, Wedderkopp N, Harro M, Klasson-Heggebø L, Sardinha LB, Cooper AR, Ekelund U. Physical activity levels and patterns of 9 and 15-year-old European Children. *Medicine and Science in Sport and Exercise*. 2004; 36:86-92.
- Smoll FL, Magill RA, Ash MJ. *Children in Sport*. Human Kinetics Books, Champaign, 1988.
- Sallis JF, Prochaska J.J, & Taylor W.C. A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science and Sports and Exercise*. 2000; 32:963-975.
- Trost SG, Pate RR, Sallis JF, Freedson PS, Tazlor WC, Dowda M, Sirard J. Age and gender differences in objectively measured physical activity in youth. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 2002; 34:350-355.
- Telama R, Yang X. Decline of physical activity from youth to young adulthood in Finland. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 2000; 32:1617-1622.
- Caspersen CJ, Pereira MA, Curan KM. Changes in physical activity patterns in the United Sttes, by sex and cross-sectional age. *Medicine and Science in Sports and Exercise*. 2000; 32:1601-1609.

ENGAGEMENT OF CHILDREN IN SPORTS FROM THE CITY OF BELGRADE

Milena Živković, Miloš Marković, Miljana Stamenković

Abstract

Sport is an anthropological constant of childhood and adolescence, and as such insufficiently present form of physical activity in accordance with the conditions of modern life and the needs of young people. The subject of this study is children's engagement in sport in the city of Belgrade. The aim was to determine possible differences in sport's involvement between boys and girls. Nonexperimental research-type survey was carried out on a sample of 1279 respondents of both sexes (female = 640; male = 639), aged 10 to 15 years. For the purpose of this study was applied non-standardized questionnaire, open type. The calculation of statistical significance of differences between the groups was performed by the Chi - square test (χ^2) of independence at the conclusion of the significance level 0.01. On the basis of obtained results there were determined statistically significant differences, therefore it can be concluded that engagement of children in sports, in the city of Belgrade varies according to gender.

Keywords: sports, training, physical activity.